O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"
Qarshi muhandislik-iqtisodiyot
instituti rektori
__________ O.SH.Bazarov
__________ 2024 yil

Ro'yxatga olindi № 05/02/061
"27" iyun 2024 yil

"BANKLARDA BUXGALTERIYA HISOBI ASOSLARI"

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 400000 - Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410000 - Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60410500 – Bank ishi va auditi

Qarshi 2024-yil

Fan/modul kodi BBHA-204	O‘quv yili 2024-2025	Semestr 4	Kreditlar 4
Fan/modul turi Tanlov	**Ta’lim tili** O‘zbek/ rus	**Haftadagi dars soatlari** 4	

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Banklarda buxgalteriya hisobi asoslari	60	60	120

2\. **I. Fanning mazmuni**

Fannimg maqsad – talabalarni Banklarda buxgalteriya hisobining uslubiy jihatlari yuzasidan ularning iqtisodiy bilimlarini chuqurlashtirish, fanni nazariy va amaliy jihatdan o‘rganish va talabalardagi mazkur fan bo‘yicha mustahkam bilim ko‘nikmalarni shakllantirish.

Fanning vazifasi – Banklarning buxgalteriya hisobini tashkil etishning uslubiy masalalari, ularda buxgalteriya obektlari hisobi va hisobotlarini shakllantirishning nazariy jihatlarini o‘rgatishdan iboratdir.

Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. “Banklarda buxgalteriya hisobi asoslari” faniga kirish. Fanning mazmuni, maqsadi va vazifalari.

Fanning mazmuni. Fanning maqsadi,predmeti va vazifalari. Iqtisodiyotda banklarda buxgalteriya hisobining boshqa maxsus fanlar bilan aloqasi. Banklar faoliyatida buxgalteriya hisobining o`rni a ahamiyati.

2-mavzu. Banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilinishi

Banklarda buxgalteriya hisobining mazmuni va uni tashkil etishning ahamiyati. Bank hisob-operatsion apparatining tuzilishi; buxgalteriya xodimining huquq va majburiyatlari, banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilish asoslari.

3-mavzu. Bank hujjatlari va hujjatlar aylanishi

Bank hujjatlarining mazmuni, ahamiyati, turlari va ularning tavsifi. Yelektron

	hujjatlar va ularni shakllantirish. Banklarda hujjatlar aylanishini tashkil qilish, buxgalteriya hujjatlarini saqlash tartibi, arxivlashtirish. **4-mavzu.Bank ichki nazorati** Bank ichki nazorati, uning turlari va ahamiyati, ichki nazoratni tashkil qilish,dastlabki nazorat, joriy nazorat, so‘ngi nazorat. **5-mavzu. Banklarda bosh va yordamchi kitoblar** Bosh va yordamchi kitoblarning mazmuni. Yordamchi kitob va uning tavsifi,bosh kitob va uning tavsifi. Bosh va yordamchi kitoblarni tekshirish, buxgalteriya yozuvlaridagi xatolarni tuzatish tartibi. **6-mavzu. Mijozlarga hisobvaraq ochish va yuritish tartibi** Banklarida ochiladigan bank hisobvaraqlari. Bank hisobvaraqlarini yuritish bo‘yicha shartnoma va uning mazmuni. Hisobvaraqlarni ochish va yuritish tartibi. Mijozlar hisobvaraqlarini yopish va qayta rasmiylashtirish tartibi. **7-mavzu. Banklarda depozit operatsiyalari hisobi** Depozit operatsiyalari hisobining tashkil yetilishi. Talab qilib olinguncha saqlanadigan depozitlar hisobi. Muddatli va jamg‘arma depozitlari bo‘yicha operatsiyalar hisobi. Mijozlarning boshqa depozit hisobvaraqlari bo‘yicha operatsiyalar hisobi. **8-mavzu. Naqd pulsiz hisob – kitob operatsiyalari hisobi** Naqd pulsiz hisob-kitoblar mohiyati va ularni tashkil etish asoslari. To‘lov topshiriqnomalari bilan hisob-kitoblar, to‘lov talabnomalari bilan hisob-kitoblar; akkreditivlar bilan hisob-kitoblar; inkasso topshiriqnomasi bilan hisob-kitoblar, tijorat bankning hisob-kitob cheki bilan hisob-kitoblar, bank plastik kartochkalari bilan hisob- kitoblar, memoreal orderlar bilan hisob-kitoblarni amalga oshirish tartibi, ularni rasmiylashtirilishi va hisobini yuritish. O‘zbekiston Respublikasida naqd pulsiz hisob-kitoblarni rivojlantirish istiqbollari. **9-mavzu.Banklararo hisob-kitoblar hisobi** Banklararo hisob-kitoblarning mazmuni va ularning tashkil yetilishi. Banklarning vakillik hisobvaraqlari ochilishi va yuritilishi. Yelektron to‘lov tizimi. Banklararo hisob-kitoblarning elektron to‘lov tizimi orqali tashkil yetilishi

	va hisobga olinishi. Hisob markazlari ishining tashkil etilishi. **10-mavzu. Banklarda kredit operatsiyalarining buxgalteriya hisobi.** Qisqa va uzoq muddatli kredit operatsiyalari hisobining tashkil yetilishi. Kredit operatsiyalari bo'yicha sintetik va analitik hisobning yuritilishi. Ssuda hisob varaqalarini ochish tartibi. Kredit liniyalarini ochib va ochmasdan alohida ssuda hisobvaraqlaridan kredit berish va qaytarishoperatsiyalarining hisobi. Boshqa kredit turlari bo'yicha operatsiyalar hisobining xususiyatlari. Muddatli va muddati o'tgan ssudalar bo'yicha foizlar hisoblash va undirish tartibi. Bankrot tashkilotlarni sotib olish,modernizatsiya qilish va xorijiy investorlarga sotish operatsiyalari va ularning hisobini yuritish tartibi. **11-mavzu.Banklarda lizing va factoring operatsiyalarining buxgalteriya hisobi.** Banklarda lizing operatsiyalarini tashkil yetilishi. Lizing operatsiyalari turlari va ularni amalga oshirish tartibi. Lizing operatsiyalarini buxgalteriya hisobida aks ettirilishi. Faktoring operatsiyalari mohiyati va ularni tashkil yetilishi. Faktoring operatsiyalarini amalga oshirish tartibi. Faktoring operatsiyalari hisobini yuritishning xususiyatlari, Faktoring operatsiyalarining hisobi. **12-mavzu. Banklarda qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar hisobi.** Qimmatli qog'ozlar va ularning turlari. Qimmatli qog'ozlar bilan amalga oshiriladigan bank operatsiyalarining tavsifi. Tijorat banklari tomonidan chiqariladigan qimmatli qog'ozlar hisobi. Bank tomonidan sotib olingan qimmatli qog'ozlar hisobi. Tijorat banklari kapitalini tashkil qilish bilan bog'liq qimmatli qog'ozlar operatsiyalari hisobi. Qarz qimmatli qog'ozlarini chiqarish bilan bog'liq operatsiyalar hisobi. 13-**mavzu. Valyuta operatsiyalari hisobi.** O'zbekiston Respublikasi valyuta munosabatlarini tartibga solish. Valyuta operatsiyalarini tashkil etish va hisobi. Valyutalarini sotib olish va sotish bilan bog'liq operatsiyalari hisobi. Valyuta ayirboshlash shahobchalarida naqd pul va

	chet el valyutasi hisobini yuritish tartibi. **14-mavzu. Banklarda moddiy va nomoddiy aktivlar hisobi** Bank asosiy vositalarining mazmuni va ularning turlari; bank asosiy vositalarining hisobi. Amortizatsiya hisoblash usullari va tartibi. Asosiy vositalarni kirim qilish, qayta baholash, ijaraga berish, hisobdan chiqarish va foydalanish tartibi hamda hisobga olinishi. Nomoddiy aktivlar mohiyati, turlari va ularni hisobga olish. Kam baholi va tez eskiruvchi buyumlar hisobi. **Amaliy mashgulotlari bo`yicha ko`rsatma va tavsiyalar** **((Laboratoriya ishlari), (Seminar mashgulotlari), (Kurs ishi), (Mustaqil ta'lim) o'quv rejada ko'rsatilgan turi (nomi) bo'yicha yoziladi)** Amaliy mashgulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1."Banklarda buxgalteriya hisobi" faniga kirish. Fanning mazmuni, maqsadi va vazifalari. 2.Banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilinishi 3. Bank hujjatlari va hujjatlar aylanishi 4.Bank ichki nazorati 5.Banklarda bosh va yordamchi kitoblar 6. Mijozlarga hisobvaraq ochish va yuritish tartibi 7.Banklarda depozit operatsiyalari hisobi 8.Naqd pulsiz hisob – kitob operatsiyalari hisobi 9. Banklararo hisob-kitoblar hisobi 10.Banklarda kredit operatsiyalarining buxgalteriya hisobi. 11.Banklarda lizing va factoring operatsiyalarining buxgalteriya hisobi. 12. Banklarda qimmatli qog'ozlar bilan operatsiyalar hisobi. 13. Valyuta operatsiyalari hisobi. 14.Banklarda moddiy va nomoddiy aktivlar hisobi Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan

o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

II. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar.

Mustaqil ta’lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Banklarda buxgalteriya hisobini tashkil qilinishi
2. Tijorat banklarining aktivlarini tahlili
3. Tijorat banklari majburiyatlari tahlili
4. Xalqaro amaliyotda aktivlar sifatini aniqlash koyeffitsiyentlari
5. Mijozlarga hisobvaraq ochish va yuritish tartibi
6. Banklarda depozit operatsiyalari hisobi
7. Naqd pulsiz hisob – kitob operatsiyalari hisobi.
8. Banklararo hisob-kitoblar hisobi
9. Banklarda kassa operatsiyalari hisobi
10. Banklarda kredit operatsiyalarining buxgalteriya hisobi
11. Banklarda lizing va faktoring operatsiyalarining buxgalteriya hisobi
12. Banklarda qimmatli qog‘ozlar bilan operatsiyalar hisobi
13. Valyuta operatsiyalari hisobi
14. Banklarda moddiy va nomoddiy aktivlar hisobi
15. Bank daromadlari va harajatlari hisobi
16. Banklarda soliqlar va majburiy to‘lovlar hisobi
17. Banklarda balansdan tashqari operatsiyalar hisobi
18. Bank buxgalteriya hisobotlari.
19. Tijorat banklari balansi va uni tahlili
20. Tijorat banklari kapitalini tahlili
21. Bank aktivlari daromadliligi va risklilik darajasi bo‘yicha
22. Banklar likvidliligi tahlili
23. Muammoli kreditlar va ularning tahlili
24. Aksiya va obligatsiyalar daromadlari va ularni tahlili
25. Tijorat banklarining uzoq muddatli investitsiyalari va ularning tahlili

	26. CAMEL tizimi va uning qo‘llanilishi 27. Tijorat banklarining reytingini aniqlash usullari 28. Chet el amaliyotida banklarning likvidlilik darajasini tahlil qilish 29. Kredit operatsiyalarining daromadlari va uning tahlili 30. Tijorat banklarining qimmatli qog‘ozlar bilan operatsiyalari va ularning tahlili Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimoq qilish tavsiya etiladi.
3.	**V. Ta’lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari** **Talaba bilishi kerak:** Banklarda buxgalteriya hisobi fanini o’zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba: • bank tizimi, bank faoliyati, banklarning turlari va bank tizimining elementlarini; banklarda buxgalteriya hisobi, tahlili va auditini tashkil etish asoslari haqida tasavvurga ega bo‘lishi ,***bilishi kerak*** ; • naqd pulsiz hisob-kitoblar hisobi, qimmatli qog‘ozlar bilan operatsiyalar hisobi, banklararo hisob-kitoblar hisobi, kredit operatsiyalari hisobi, kassa operatsiyalari hisobi, banklar faoliyatlarini tahlil qilishda qo‘llaniladigan usullar, tijorat banklari faoliyati tahlilining axborot manbalari, tahlildan tegishli xulosalar chiqarish va banklar faoliyati ko‘rsatkichlarini yaxshilash yo‘llari to‘g‘risida, banklarda auditorlik tekshiruvini o‘tkazish usullarini, auditorlik tanlash usullarini, ichki va tashqi auditni tashkil etish qoidalarini, auditorlik tekshiruvlarida ma'lumotlarni tahlil qilishni bilim va **ko‘nikmalarga ega bo‘lishi kerak;** • O‘zbekiston Respublikasi bank tizimini tartibga solish, buxgalteriya o‘tkazmalarini jahon andozalari asosida bajarilishi, tijorat banklarining moliyaviy hisobotlari tuzish, banklarda qo‘llaniladigan hujjatlarning rasmiylashtirilishi va hujjatlarning aylanishi, xalqaro

	amaliyotda tijorat banklari faoliyatini tahlil qilish usullari, banklar faoliyatini reyting baholashning xalqaro tajribasi, xalqaro amaliyotda banklar aktivlari sifatini baholash ko'rsatkichlari, bank faoliyatlari samaradorligi tahlili, bank auditida riski darajalarini aniqlash, kreditlar va qimmatli qog'ozlar auditi, valyuta operatsiyalari auditi, bank daromadlari va xarajatlari auditini tashkil etish, tijorat bankning moliyaviy hisobot standartlariga mos ravishda hisobotlarni tuzish va bo'yicha ***malakalariga ega bo'lishi kerak***;
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test yoki yozma ishni topshirishi zarur.
6.	**Asosiy adabiyotlar** **1.** Karaliev T.M., Sattorov O.B., Sayfiddinov I.F. "Tijorat banklar faoliyat tahlili" o'quv qo'llanma Toshkent – 2014. 25 b. **2.** Наврузова К., Аллаберганов Р. Бухгалтерский учёт в банках: Учебник/; - Т.: «Иқтисод-Молия», 2017 .-312 с **3.** Navro'zova K.N., Karimov N.G'., Ortiqov U.D. Banklarda buxgalteriya hisobi T.: Davr nashriyoti, 2012. **4.** Omonov A., Qoraliev T. Banklarda buxgalteriya hisobi T.: Iqtisod–moliya, 2014 y. 241 b. **5.** Умаров З., Муругова И., Бабаева Г. Бухгалтерский учёт в банках:

		Учебник/; - Т.: «Иқтисод-Молия», 2019.- 555 с **6.** Umarov Z.A., Ibragimov A.K., Rizaev N.K., Marpatov M.D.,– Banklarda moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari / darslik – T.: «IQTISOD-MOLIYA», 2019 – 500 b. **7.** Umarov Z.A. Banklarda buxgalteriya hisobi / darslik – T.: «Nihol-print», 2021 – 580 b. **8.** Donald Resseguie, James M. Koltveit. Accounting for banks AQSh, Metthew Bender Elite Products, 2021 **9.** Karaliyev T.M., Qurbonov R.B., Rustamov M.S.. Banklarda buxgalteriya hisobi: O‘quv qo‘llanma / -Toshkent: “ZEBO PRINT”, 2021. - 344 b. **Qo‘shimcha adabiyotlar:** 10.“O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli Farmoni. 11.Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. - 488 b. 12.Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. - Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. - 104 b. 13.Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. - 56 b. 14.Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - Toshkent: “O‘zbekiston” NMIU, 2017.-48 b. 15.Батракова Л.Г. Экономический анализ деятельности коммерческого банка: Учебник для вузов. –изд. 2-е перераб. и доп. –М.: Университетская книга; Логос, 2007. -368 с. 16.Dusmuradov R.D. Audit. Darslik. –T.: Entsiklopediya. 2003 – 625 b. 17.Международные стандарты финансовой отчетности. 2017. М.: Аскери, 2017. -1035 с. 18.Палий В.Ф. Международние стандарти учета и финансовой отчетности. Учебник. М.: Инфра–М, 2004. – 472 с. 19.Совской К.М. «Банковский-финансовий учет и аудит» Учеб.пос. М «Форум»-2014 г. 20.Greg BurtonF., JermakowiczK. International financial reporting standarts London, Routledge, Taylor & Francis Group- 2015. 21.IFRS® Standards (Red Book) is the only official printed edition of the consolidated text of the International Accounting Standards Board's authoritative pronouncements as issued at 13 January 2016. Publication date: 7 March 2016. SET ISBN: 978-1-911040-15-6 (set of two volumes sold together).Uchebnik. — Moskva: KnoRus, 2016. — 295 s. **Internet saytlari** 1. www.gov.uz - O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali. 2. www.lex.uz- O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi.

	3. http://ima.uz - O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi intellektual mulk agentligi 4. https://mininnovation.uz - O‘zbekiston Respublikasi Innovatsion rivojlanish vazirligi. 5. .www.sb.uz - O‘zbekiston Respublika Markaziy banki. 6. www.soliq.uz - O‘zbekiston Respublikasi Davlat soliq qo‘mitasi. 7. www.stat.uz - O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi.
7.	**Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.**
8.	**Fan/modul uchun ma’sul:** **Alimxanova Nigora Alimxanovna − QarMII, “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi katta o’qituvchisi**
9.	**Taqrizchilar:** **1.“Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasi iqtisodiyot fanlari doktori, professor Fayziyeva Sh. Sh** **2. “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasi dotsenti:** **A. T. Alikulov**